

УДК 371.035.3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.349886>

Леся Старовойт, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5888-1651>

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається методичний інструментарій розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності в умовах сучасної початкової освіти. Розкрито систему методів розвитку творчих здібностей, зокрема метод відкриття, індивідуальної та колективної пошукової діяльності, варіативні завдання, художнє експериментування та частково-пошукові завдання. Показано роль комплексних проектних завдань, дослідження стилів, композиції, кольору, текстури та інтерактивних ігрових завдань у стимулюванні креативності, формуванні індивідуального стилю та активізації пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: творчі здібності; молодші школярі; художньо-творча діяльність; методичний інструментарій.
Лім. 15.

Lesia Starovoit, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Artistic Disciplines Preschool and
Primary School Education Department,
Vinnytsia Mykhaylo Kotsyubynskiy State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5888-1651>

METHODOLOGICAL TOOLS FOR DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN IN THE PROCESS OF ARTISTIC AND CREATIVE ACTIVITIES

The article discusses methodological tools for developing the creative abilities of younger schoolchildren in the process of artistic and creative activity in the context of modern primary education. The relevance of the study is determined by the transformations in the Ukrainian education system, the introduction of the New Ukrainian School concept, and a competence-based approach to learning, which involves the formation of creative thinking, self-expression, and an emotional, and value-based attitude to the results of one's own activities. Particular attention is paid to the integration of technological, and artistic education, which ensures the combination of practical skills in designing, and manufacturing products with the development of artistic and imaginative thinking.

The article substantiates the importance of artistic and creative activities, which include drawing, modelling, appliqué, design, decorative, and project activities, for the development of imagination, visual and spatial thinking, the formation of creative initiative, independence, and a responsible attitude to the results of work. The system of methods for developing creative abilities is revealed, in particular, the method of discovery, individual and collective search activities, variable tasks, artistic experimentation, and partial search tasks. The role of complex project tasks, research into styles, composition, colour, texture, and interactive game tasks in stimulating creativity, forming individual style, and activating students' cognitive activity is shown.

The pedagogical prerequisites for the effective use of artistic and creative tasks that ensure a gradual transition from reproductive imitation to independent creativity, and form students' skills in planning, implementing, and evaluating their own projects are analysed. It is noted that the phased introduction of different types of tasks creates favourable conditions for the holistic development of creative abilities, emotional sensitivity, and artistic, and aesthetic perception.

The results of the study confirm that the systematic organisation of artistic and creative activities contributes to the development of creative, imaginative, and spatial thinking, the formation of independence, initiative, communication skills, and a positive attitude towards the creative process. Prospects for further research are related to the refinement of methodological tools, and the development of a system for evaluating the effectiveness of the formative process in primary school.

Keywords: creative abilities; primary school pupils; artistic and creative activities; methodological tools.

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей молодших школярів належить до пріоритетних завдань сучасної початкової освіти та зумовлений переходом освітньої системи до компетентнісної парадигми навчання. Сучасний освітній процес зорієнтований не стільки на репродуктивне засвоєння знань, скільки на формування в учнів здатності до творчого мислення, самовираження, емоційно-ціннісного

ставлення до навчальної діяльності та пошуку нестандартних шляхів розв'язання навчальних і життєвих завдань. У цьому контексті особливої ваги набуває розвиток креативної, комунікативної та емоційно-естетичної компетентностей як складників цілісного особистісного розвитку дитини.

Художньо-творча діяльність, що охоплює малювання, ліплення, аплікацію, конструювання, декоративну та проектну діяльність, розглядається

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

як ефективний педагогічний засіб розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Саме в процесі різних видів художньої діяльності створюються умови для виявлення індивідуальних здібностей дитини, формування її уяви, образного й просторового мислення, а також розвитку здатності до самостійного прийняття рішень і творчої ініціативи. Художньо-творча діяльність сприяє набуттю учнями досвіду творчої самореалізації, формуванню індивідуального стилю та усвідомленню цінності власного творчого продукту.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними трансформаціями початкової освіти, насамперед упровадженням концепції Нової української школи, яка визначає всебічний розвиток особистості дитини, її креативність, здатність до самовираження та співпраці як провідні орієнтири освітнього процесу [6]. У цьому контексті особливої значущості набуває створення освітніх умов, спрямованих на розвиток творчих здібностей молодших школярів у різних видах навчальної діяльності.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти України [3], технологічна освітня галузь орієнтована на формування в учнів умінь практичної діяльності, здатності до проектування, конструювання та виготовлення виробів, а також на розвиток технологічного й творчого мислення. Зміст цієї галузі передбачає оволодіння учнями елементарними технологічними знаннями, навичками роботи з різними матеріалами та інструментами, набуття досвіду самостійної й колективної творчої діяльності, формування ініціативності, креативності та відповідального ставлення до результатів власної праці.

Водночас повноцінна реалізація розвивального потенціалу технологічної освітньої галузі значною мірою забезпечується за умови її інтеграції з мистецькою галуззю, що сприяє поєднанню техніко-технологічних умінь із художньо-образним мисленням. Художньо-творча діяльність у процесі створення виробів активізує естетичне сприйняття, розвиває емоційну чутливість та здатність учнів до образного осмислення результатів власної діяльності. Така міжгалузєва взаємодія створює сприятливі умови для цілісного розвитку творчих здібностей молодших школярів, стимулює їхню уяву, фантазію та формування індивідуального стилю самовираження.

Важливого значення набуває проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів в умовах сучасної початкової освіти. Нормативно-правові документи у сфері освіти, зокрема Закон України “Про освіту” [4], підкреслює необхідність створення безпечного та сприятливого освітнього середовища, яке забезпечує умови для розвитку творчого потенціалу кожної дитини. У цьому контексті художньо-творча діяльність виступає універсальним

засобом педагогічної взаємодії, який дозволяє адаптувати зміст і методи навчання до індивідуальних особливостей учнів та сприяє розвитку їх творчих умінь і навичок.

Наукова проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів має комплексний характер і поєднує психологічні та педагогічні аспекти. З психологічної точки зору вона пов’язана з розвитком уяви, фантазії, креативного та дивергентного мислення, емоційної чутливості й мотиваційної сфери дитини. З педагогічного боку проблема полягає у визначенні ефективних методів, прийомів і форм організації художньо-творчої діяльності, а також у розробці цілісного методичного інструментарію, який забезпечує системність і послідовність розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності посідає вагоме місце в сучасних педагогічних дослідженнях і розглядається в контексті художньо-естетичного виховання, трудового навчання, інтеграції мистецтв, а також формування ціннісної сфери особистості дитини. У наукових працях зазначена проблема осмислюється як багатовимірне педагогічне явище, що поєднує розвиток пізнавальної, емоційно-чуттєвої та творчої активності учнів початкової школи.

Сучасні підходи до розвитку творчих і дослідницьких умінь школярів у межах технологічної освітньої галузі висвітлено у працях В. Соловей та М. Мазур. Дослідники акцентують увагу на потенціалі STEM/STEAM-проектів на уроках дизайну та технологій як ефективного засобу формування творчого мислення, дослідницьких умінь, здатності до аналізу та пошуку нестандартних рішень, а також практичного застосування набутих знань. Автори підкреслюють, що інтеграція художньо-творчих, технологічних і дослідницьких компонентів у межах проектної діяльності відповідає концептуальним засадам Нової української школи та сприяє активізації пізнавальної й творчої діяльності молодших школярів [9].

Педагогічний потенціал комплексу мистецтв у формуванні естетичного сприймання та художнього досвіду молодших школярів розкрито у наукових працях Л. Бровчак, Л. Ліхницької та Н. Годосієнко. Дослідники доводять, що інтеграція різних видів мистецтва в освітньому процесі початкової школи забезпечує цілісність художнього впливу на особистість дитини, сприяє розвитку її емоційно-чуттєвої сфери, збагачує художній досвід і створює сприятливі умови для формування творчих здібностей [14]. Водночас автори наголошують на необхідності цілеспрямованої педагогічної організації такої інтеграції з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.

У дослідженнях В. Григоренка розкрито художньо-естетичний і виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва у формуванні особистості молодшого школяра. Науковець обґрунтовує доцільність використання елементів народного та декоративно-ужиткового мистецтва як засобу розвитку естетичного смаку, творчої активності та національно-культурної ідентичності учнів. Акцентується увага на значенні залучення дітей до традиційних художніх форм як важливого чинника формування ціннісного ставлення до культурної спадщини [2].

Проблеми організації конструктивної та проектно-технологічної діяльності в системі трудового навчання молодших школярів досліджуються у працях О. Олійник. Авторка підкреслює роль практичних видів діяльності у розвитку просторового мислення, творчих умінь і навичок самостійного проектування, а також зазначає важливість поетапної організації навчальної діяльності [8]. Питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації проектної діяльності учнів розглянуто у працях Д. Огієнка, де наголошено на необхідності формування методичної готовності педагога до стимулювання творчої ініціативи та самостійності школярів [7].

Проблему формування естетичного сприймання молодших школярів у контексті інтегративних художньо-педагогічних технологій ґрунтовно висвітлено у працях Н. Тодосієнко. Дослідницею обґрунтовано ефективність комплексного застосування різних видів художньої діяльності як засобу розвитку творчих умінь та художньо-образного мислення учнів початкової школи [13]. У працях Ю. Бондар визначено педагогічні умови формування творчих умінь молодших школярів, зокрема роль спеціально організованого освітнього середовища, варіативності методів навчання та створення ситуацій успіху в процесі художньо-творчої діяльності [1].

Водночас аналіз наукових публікацій засвідчує, що, попри значну кількість досліджень, проблема методичного інструментарію розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності залишається недостатньо систематизованою. У більшості праць увага зосереджується на окремих видах художньої діяльності, педагогічних умовах або загальних методичних підходах, тоді як питання комплексного добору, структурування та практичного впровадження методів, прийомів і форм роботи, спрямованих на цілісний розвиток творчих здібностей молодших школярів, потребує подальшого наукового осмислення. Саме ця обставина зумовлює актуальність поданої статті та визначає її науково-практичну спрямованість.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне розкриття методичного інструментарію

розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності в умовах сучасної початкової освіти. У межах дослідження передбачено визначення та систематизацію ефективних методів, типів художньо-творчих завдань, спрямованих на активізацію творчого потенціалу учнів початкової школи, розвиток їхнього креативного мислення, уяви та здатності до самовираження відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти та концептуальних засад Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. У контексті реалізації Державного стандарту початкової освіти та концептуальних положень Нової української школи художньо-творча діяльність на уроках дизайну та технологій розглядається як важливий чинник формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів. Зокрема, йдеться про розвиток креативної, культурної, технологічної та соціальної компетентностей, що забезпечують цілісний особистісний розвиток дитини та її готовність до активної творчої діяльності. Художньо-творча діяльність у межах зазначених уроків поєднує естетичні, технологічні та проектні компоненти, створюючи умови для формування в учнів здатності до творчого осмислення навколишнього світу та предметного середовища.

Пріоритетними завданнями уроків дизайну та технологій у початковій школі є формування в учнів елементарних знань про основи художнього конструювання, дизайну, декоративно-ужиткового та народного мистецтва, а також розвиток умінь створювати вироби за власним задумом, за зразком і за уявою. Важливим складником освітнього процесу є опанування молодшими школярами способів моделювання, комбінування матеріалів і технологічних прийомів відповідно до поставленого навчального завдання, що сприяє формуванню практичного досвіду художньо-творчої діяльності [15].

Художньо-творча діяльність на уроках дизайну та технологій забезпечує умови для розвитку уяви, образного й просторового мислення, естетичного смаку та здатності до самовираження молодших школярів. У процесі створення художніх і проектних виробів формується емоційно-ціннісне ставлення учнів до результатів власної праці, виховується інтерес до мистецької та проектно-технологічної діяльності, а також повага до культурної спадщини та результатів творчості інших людей.

Зміст і організація уроків дизайну та технологій передбачають використання різноманітних видів художньо-творчої діяльності, зокрема конструювання та моделювання з паперу, картону, природних і вторинних матеріалів; декоративного оздоблення виробів; ліплення; аплікації з елементами дизайну; проектної діяльності; бесід про мистецтво, дизайн і естетику предметного середовища [10].

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Така варіативність видів діяльності відповідає компетентнісному підходу Нової української школи та створює умови для індивідуалізації освітнього процесу з урахуванням інтересів і можливостей кожного учня.

Уроки дизайну та технологій розкривають перед молодшими школярами естетичний зміст створюваних об'єктів, допомагають усвідомити значення гармонії форми, кольору, пропорцій і фактури у художньо-проектній діяльності [11]. У процесі навчання учні поступово усвідомлюють, що художнє конструювання та дизайн є не лише практичною діяльністю, а й особливими способами творчого відображення дійсності та організації предметного середовища людини.

У процесі розвитку творчих здібностей молодших школярів у художньо-творчій діяльності доцільним є застосування комплексу взаємопов'язаних методів, які забезпечують активізацію пізнавальної та творчої діяльності учнів, стимулюють їхню уяву, образне мислення та здатність до самостійного художнього пошуку. Застосування таких методів ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах і спрямоване на створення умов для вільного самовираження молодших школярів у процесі створення художніх і проектних виробів.

Одним із провідних методів розвитку творчих здібностей є *метод відкриття*, сутність якого полягає у стимулюванні самостійного пошуку нових художніх рішень і способів виконання творчого завдання. У межах художньо-творчої діяльності цей метод сприяє формуванню в учнів уміння висувати власні ідеї, знаходити нестандартні варіанти використання матеріалів і технологічних прийомів, а також здійснювати елементарні творчі експерименти. Метод відкриття активізує пізнавальний інтерес і забезпечує умови для прояву індивідуального творчого досвіду молодших школярів.

Важливе місце у розвитку творчих здібностей посідає *метод індивідуальної та колективної пошукової діяльності*, який передбачає залучення учнів до спільного обговорення творчих ідей, варіантів виконання завдань та шляхів їх розв'язання. У процесі колективного пошуку формується здатність до обміну ідеями, аргументації власної позиції, взаємного доповнення задумів, що позитивно впливає на розвиток комунікативних умінь і творчого мислення. Водночас індивідуальна пошукова діяльність забезпечує можливість самостійного вибору художнього задуму та способів його реалізації, що сприяє усвідомленню власних творчих можливостей.

Ефективним у контексті художньо-творчої діяльності є *метод варіативних завдань*, який передбачає наявність кількох можливих способів виконання одного й того самого творчого завдання.

Такий підхід стимулює гнучкість мислення, уміння порівнювати різні художні рішення, аналізувати їхні переваги та обирати найбільш доцільні варіанти. Застосування варіативних завдань сприяє подоланню шаблонності у творчій діяльності та розширює спектр індивідуальних художніх проявів учнів.

У процесі розвитку творчих здібностей молодших школярів доцільним є також використання *методу художнього експериментування*, який полягає у вільному поєднанні матеріалів, технік і художніх засобів з метою досягнення виразного образного результату. Цей метод сприяє формуванню досвіду творчого ризику, розвитку здатності до прогнозування результатів власної діяльності та осмислення причинно-наслідкових зв'язків між задумом і способом його втілення. Художнє експериментування забезпечує умови для формування позитивного ставлення до творчого процесу та результатів власної діяльності.

Таким чином, система методів розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності характеризується комплексністю та взаємодоповнюваністю, що забезпечує цілісний вплив на формування творчого потенціалу учнів початкової школи. Зазначені методи створюють підґрунтя для подальшого розгляду форм організації художньо-творчої діяльності та типів творчих завдань як важливих складників методичного інструментарію досліджуваного процесу.

Важливим складником методичного інструментарію розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності є система художньо-творчих завдань, зміст і структура яких забезпечують активізацію творчого мислення, уяви та здатності до самостійного художнього самовираження. Типологізація таких завдань дає змогу цілеспрямовано впливати на різні компоненти творчих здібностей учнів початкової школи та забезпечувати поступове ускладнення творчої діяльності відповідно до вікових можливостей дітей.

Одним із поширених типів є **репродуктивно-творчі завдання**, що передбачають виконання художніх робіт за зразком із можливістю внесення окремих елементів творчої варіативності. У процесі виконання таких завдань молодші школярі опановують базові художні прийоми, техніки та способи роботи з матеріалами, водночас поступово залучаючись до творчого переосмислення запропонованого зразка. Репродуктивно-творчі завдання створюють умови для поєднання наслідування та елементів самостійного творчого пошуку, що є важливим етапом у розвитку творчих здібностей на початковому рівні.

Моделювання та ліплення. Ліплення з глини, пластиліну або полімерних матеріалів включає створення скульптур за уявою, а також вико-

ристання форм для побудови макетів конструкцій. Текстульні експерименти дають можливість досліджувати поверхні матеріалів та розвивати просторове мислення.

Аплікації та колажі. Варто використовувати тематичні колажі як ефективний засіб розвитку художньо-творчих здібностей учнів. Доцільно застосовувати колажі для ілюстрації проектних ідей, наприклад: “Мій майбутній будинок”, “Екологічний дизайн” тощо. Для створення композицій доречно залучати різноманітні матеріали – тканину, гудзики, дріт, папір тощо, що стимулюють творчий експеримент і розвиток уяви. Особливо варто використовувати колажі, орієнтовані на емоційне вираження, оскільки вони допомагають учням передавати власні ідеї через кольори, форми та композиційні рішення. Такий підхід сприяє розвитку креативного мислення, формує художньо-образне сприйняття та навички самостійного проектування.

Робота з кольором та композицією. Доцільно організовувати діяльність учнів так, щоб вони могли експериментувати з градієнтами, контрастами та поєднаннями кольорів у межах власних дизайнерських проектів, оскільки це сприяє розвитку художньо-образного сприйняття, креативного мислення та формуванню вміння приймати самостійні композиційні рішення [5]. Ефективним засобом опанування принципів балансу, симетрії та ритму є використання модульних композицій та створення сцен у виробках і графічних роботах. Особливо доречно залучати сюрреалістичні та фантазійні образи, які стимулюють уяву та розвиток нестандартного мислення.

Ігрові завдання. Рольові ігри та ігри з формами слід використовувати як ефективний засіб розвитку творчих здібностей учнів. Такі завдання дозволяють моделювати різноманітні ситуації, наприклад, розробку нового продукту, оформлення предмету інтер'єру або створення власного дизайнерського проекту [12]. Завдяки цьому учні поєднують творчість із практичною діяльністю, відпрацьовують прийоми планування, просторового мислення та композиційного вирішення завдань. Крім того, ігрові ситуації стимулюють активне включення всіх учасників у процес, сприяють розвитку креативного мислення, вміння приймати нестандартні рішення та навичок командної взаємодії.

Значний потенціал для розвитку творчості мають **частково-пошукові художньо-творчі завдання**, які передбачають самостійний вибір окремих компонентів творчого процесу, зокрема композиції, кольорового вирішення, матеріалів або способів виконання роботи. Такі завдання стимулюють активізацію уяви, гнучкість мислення та здатність до прийняття творчих рішень у межах заданої теми. Частково-пошукові завдання сприяють формуванню в учнів досвіду самостійного художнього ви-

бору та розвитку індивідуального стилю творчої діяльності.

Дослідження стилів і технологій. Доцільно організовувати навчальну діяльність учнів із дослідження дизайнерських та архітектурних стилів як засіб розвитку творчих здібностей та художньо-образного мислення. Учні аналізують різноманітні стилі, порівнюють роботи відомих дизайнерів і архітекторів, визначають характерні особливості форм, кольорів, матеріалів і композиційних прийомів. На основі проведеного аналізу школярі створюють власні проекти, комбінуючи елементи кількох стилів, що сприяє розвитку креативного мислення, умінню планувати та обґрунтовувати дизайнерські рішення. Такий підхід також стимулює формування навичок критичного аналізу, просторового та композиційного мислення, а також здатності застосовувати технологічні прийоми у творчій діяльності.

Текстульні дослідження. Корисно залучати учнів до створення колажів та макетів із матеріалів різної фактури (гладких, шорстких, пухких), оскільки це сприяє розвитку художньо-творчих здібностей та сприйняття матеріалу. Такі завдання дають можливість досліджувати вплив фактури на естетику виробу і свідомо застосовувати текстульні ефекти для підсилення дизайнерської ідеї. Виконання текстульних досліджень формує креативне мислення, художньо-образне сприйняття та навички експериментування з матеріалами в процесі проектної діяльності.

Композиційні дослідження. Ефективним є залучення учнів до графічних та модульних композицій, оскільки вони дозволяють досліджувати взаємодію елементів у просторі та на поверхні виробу. Такі завдання сприяють розвитку навичок поєднання простих форм для створення складних композицій, формують художньо-образне мислення та креативний підхід до організації простору і структури виробу.

Художній аналіз і реконструкція. Корисним є залучення учнів до аналізу класичних творів мистецтва та реконструкції сцен, оскільки це дозволяє досліджувати технічні прийоми, композиційні рішення та їхнє поєднання у просторі й кольорі. Виконання таких завдань сприяє розвитку художньо-образного мислення, формуванню навичок критичного аналізу та здатності застосовувати вивчені прийоми у власних дизайнерських проектах.

Емоційні дослідження. Доцільно залучати учнів до створення емоційних робіт, що відображають мінливі настрої, а також до розробки концептуальних проектів, оскільки це сприяє розвитку здатності до абстрактного мислення та вираження ідей через дизайнерські рішення. Такі завдання стимулюють художньо-образне мислення, формують уміння передавати емоційний зміст у графічних і

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

об'ємних проєктах, а також розвивають креативність та індивідуальний стиль учнів.

Особливе місце у системі художньо-творчих завдань посідають **творчі завдання відкритого типу**, які не мають наперед визначеного способу виконання чи єдиного правильного результату. Виконання таких завдань передбачає вільне трактування теми, самостійне формування художнього задуму та пошук оригінальних засобів його реалізації. Завдання відкритого типу створюють сприятливі умови для прояву індивідуальності кожного учня, розвитку креативного мислення та формування позитивного емоційного ставлення до творчої діяльності.

Абстрактні експерименти. Ефективним є залучення учнів до створення робіт без конкретного предметного зображення, використовуючи лише кольори, форми та фактури, оскільки це стимулює розвиток художньо-образного та абстрактного мислення. Застосування таких завдань дозволяє експериментувати з композиційними рішеннями та кольоровими поєднаннями, формує креативність і здатність передавати дизайнерські ідеї або емоційний зміст через художні засоби. Організація абстрактних вправ сприяє розвитку уяви, формує навички самостійного пошуку нестандартних рішень і закладає основу для подальшої творчої самореалізації.

Комбінування технік. Застосування мікс медіа та текстурних експериментів із використанням піску, тканини, паперу та інших матеріалів дозволяє учням створювати об'ємні та інноваційні дизайнерські проєкти. Організація таких вправ формує здатність поєднувати різні матеріали й технічні прийоми для досягнення цілісного естетичного результату, стимулює експериментальну діяльність та розвиток креативного мислення. Крім того, робота з комбінованими техніками сприяє формуванню навичок самостійного прийняття дизайнерських рішень і розвитку індивідуального художнього стилю учнів.

Візуалізація історії. Застосування історичних коміксів, серій малюнків або цифрових проєктів дозволяє учням розвивати сюжетне та композиційне мислення, а також опанувати навички втілення ідей у візуальній формі. Організація таких завдань сприяє розвитку креативності, здатності до аналізу та послідовного представлення інформації, а також формує навички планування художньо-проєктного процесу від задуму до готового продукту.

Інтерактивні завдання. Залучення учнів до творчої інтерпретації літературних текстів через візуальні форми, зокрема ілюстрування сюжетів казок, створення коміксів, серій малюнків або цифрових проєктів, інтегрується у художньо-творчу діяльність і дозволяє поєднувати аналіз змісту з практичним художнім експериментуванням. Такі

вправи стимулюють розвиток сюжетного та композиційного мислення, формують навички планування та реалізації колективних проєктів, а також сприяють здатності інтегрувати індивідуальні ідеї у спільний художньо-проєктний результат.

У процесі художньо-творчої діяльності доцільним є використання *проєктних художньо-творчих завдань*, спрямованих на створення цілісного художнього або дизайнерського продукту. Такі завдання передбачають поєднання етапів планування, добору матеріалів, реалізації творчого задуму та презентації результатів діяльності. Проєктні завдання сприяють розвитку комплексних творчих умінь, формуванню відповідальності за результат власної діяльності та усвідомленню практичної значущості художньо-творчої роботи.

Таким чином, різноманіття типів художньо-творчих завдань забезпечує цілісний і поетапний розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-творчої діяльності. Поєднання репродуктивно-творчих, частково-пошукових, відкритих і проєктних завдань створює умови для поступового переходу від наслідування до самостійної творчості та формує підґрунтя для ефективною реалізації методичного інструментарію в освітньому процесі початкової школи.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що художньо-творча діяльність є ключовим засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів. Вона сприяє формуванню креативного, образного та просторового мислення, розвитку емоційно-ціннісної сфери особистості та здатності до самовираження. Застосування різних видів діяльності, методів організації освітнього процесу забезпечує комплексний розвиток учнів, формує навички самостійного прийняття рішень, планування та реалізації творчих проєктів. Інтеграція традиційних і сучасних технологій, включаючи цифрові засоби, дозволяє розширювати межі художньої діяльності, стимулює міждисциплінарне мислення та активізує пізнавальну активність учнів. Системна, поетапна організація творчого процесу, яка поєднує індивідуальні та колективні форми роботи, створює умови для розвитку самостійності, відповідальності та комунікативних компетентностей, а також сприяє формуванню стійкого інтересу до мистецтва, дизайну та проєктної діяльності.

Подальші дослідження у цьому напрямі можуть бути спрямовані на уточнення методичних підходів до комплексного поєднання різних видів художньо-творчої діяльності, розробку інструментарію для оцінювання ефективності формувального процесу та вивчення впливу цифрових технологій на розвиток творчих компетентностей учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Ю.В. Педагогічні умови формування твор-

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

чих умінь в учнів початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка*. Дрогобич. 2020. № 34. Т. 1. С. 220–225.

2. Григоренко В.С. Роль художньо-естетичного потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва у формуванні підростаючої особистості. *Economics, management, law: challenges and prospects: Collection of scientific articles. Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India*. 2016. P. 195–201.

3. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>

4. Закон України “Про освіту”. Законодавство України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). Редакція від 06.04.2022, підстава – 1986-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

5. Кулик О., Шпіца Р. Розвиток креативності першокласників на уроках мистецтва як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. № 10/218. 2023. С. 86–92.

6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти: Міністерство освіти і науки України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

7. Огієнко Д.П. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації проектної діяльності школярів на уроках трудового навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*. 2017. 149. С. 195–197.

8. Олійник О.В. Конструктивна діяльність в системі трудової підготовки молодших школярів. *Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса. 2016. С. 84–87.

9. Соловей В.В., Мазур М.М. Розвиток дослідницьких умінь учнів через впровадження STEM/STEAM-проектів на уроках трудового навчання та технологій. *Розвиток технологічної освітньої галузі в руслі Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (29 вересня 2023 року)*. Полтава. 2023. С. 363–368.

10. Старовойт Л.В. Творчий розвиток молодших школярів засобами художньої діяльності. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. Вип. 1. 2024. С. 25–32.

11. Старовойт Л.В., Якименко Ю.І. Формування ціннісних орієнтацій дітей у процесі художньої діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 71. 2024. С. 108–116.

12. Старовойт Л.В. Гра як засіб розвитку творчої індивідуальності учнів. *Учитель початкової школи*. № 3–4. Ніжин. 2020. С. 38–39.

13. Годосієнко Н. Формування естетичного сприймання у молодших школярів у процесі використання інтегративних художньо-педагогічних технологій. *New Inception*. 2. 2020. С. 49–58.

14. Brovchak L.S., Likhitska L.M., Starovoit L.V., Todosiienko N.L. Pedagogical potential of the arts complex in the process of formation of aesthetic perception of junior pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademija*. Rezekne. Latvijas Republika. 2020. С. 98–108.

15. Starovoit L.V. Khudozhnye konstruyuvannya z paperu ta kartonu [The artistic design of paper and paperboard]. Vinnytsya: FOP Korzyn D. Ju., 2015. 168 p.

REFERENCES

1. Bondar, Yu.V. (2020). Pedahohichni umovy formuvannya tvorchykh umin v uchniv pochatkovoyi shkoly [Pedagogical conditions for the formation of creative skills in primary school students]. *Current issues of the humanities: interuniversity collection of scientific proceedings of young scientists of the Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko Drohobych*. 34, 1, pp. 220–225. [in Ukrainian].

2. Grigorenko, V.E. (2016). Rol khudozhno-estetychnoho potentsialu dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva u formuvanni pidrostayuchoyi osobystosti [The role of the artistic and aesthetic potential of decorative and applied arts in the formation of a growing personality]. *Economics, management, law: challenges and prospects: Collection of scientific articles. Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi*, pp. 195–201. [in Ukrainian].

3. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [State standard of primary education]. (2018). Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 21 February 2018, No. 87. Available at: <http://nus.org.ua/news/uryadopublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [The Law of Ukraine “On Education”] (2014). *Zakonodavstvo Ukrainy (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 38-39, st. 380)*. Redaktsiia vid 06.04.2022, pidstava – 1986-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

5. Kulyk, O. & Shpitsa, R. (2023). Rozvytok kreatyvnosti pershoklasnykiv na urokakh mystetstva yak pedahohichna problema [Development of creativity of first-graders in art lessons as a pedagogical problem]. *Youth & market*. No. 10/218, pp. 86–92. [in Ukrainian].

6. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannya serednoi osvity [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary education reform] (2016). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> [in Ukrainian].

7. Ogiienko, D.P. (2017). Pidhotovka maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly do orhanizatsiyi proektnoyi diyalnosti shkoliariv na urokakh trudovoho navchannya [Preparation of future primary school teachers for organizing project activities of schoolchildren in labor training lessons]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University named after T.H. Shevchenko*, No. 149, pp. 195–197. [in Ukrainian].

8. Oliinyk, O.V. (2016). Konstruktyvna diyalnist v systemi trudovoyi pidhotovky molodshykh shkoliariv [Constructive activity in the system of labor training of junior schoolchildren]. *Pedagogy and psychology: directions and trends of development in Ukraine and the world: Collection of scientific works of participants of the international scientific and practical conference*, pp. 84–87. [in Ukrainian].

9. Solovey, V.V. & Mazur, M.M. (2023). Rozvytok doslidnytskykh umin uchniv cherez vprovadzhennya STEM/STEAM-proyektiv na urokakh trudovoho navchannya ta tekhnolohiy [Development of students’ research skills through the implementation of STEM/STEAM projects in labor training and technology lessons]. *Development of the technological educational sector in the direction of the New Ukrainian School: collection of materials of the All-Ukrainian*

INTEGRATION OF ANATOMICAL TRAINING AND INTERCULTURAL COMMUNICATION INTO THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF UKRAINIAN AND INTERNATIONAL STUDENTS IN MEDICAL UNIVERSITIES

scientific and practical conference of the Department of Theory and Methods of Technological Education of the Poltava National Pedagogical University named after V.G.Korolenko, pp. 363–368. [in Ukrainian].

10. Starovoit, L.V. (2024). Tvorchyy rozvytok molodshykh shkolnyariv zasobamy khudozhnoyi diyalnosti [Creative development of younger schoolchildren through artistic activities]. *Innovations in preschool and primary education*, No. 1, pp. 25–32. [in Ukrainian].

11. Starovoit, L.V. & Yakymenko Y.I. (2024). Formuvannya tsinnisnykh oriyentatsiy ditey u protsesi khudozhnoyi diyalnosti [Formation of children's value orientations in the process of artistic activity]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, No. 71, pp. 108–116. [in Ukrainian].

12. Starovoit, L.V. (2020). Hra yak zasib rozvytku tvorchoyi indyvidualnosti uchniv [Game as a means of developing students' creative individuality]. *Primary school teacher*, 3–4, pp. 38–39. [in Ukrainian].

13. Todosienko, N. (2020). Formuvannya estetychnoho spryymannya u molodshykh shkolnyariv u protsesi vykorystannya intehratyvnykh khudozhno-pedahohichnykh tekhnolohiy [Formation of aesthetic perception in younger schoolchildren in the process of using integrative artistic and pedagogical technologies]. *New Inception*, No. 2, pp. 49–58. [in Ukrainian].

14. Brovchak, L.S., Likhitska, L.M., Starovoit, L.V. & Todosiyenko, N.L. (2020). Pedagogical potential of the arts complex in the process of formation of aesthetic perception of junior pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademija*. Rezekne. Latvijas Republika, pp. 98–108. [in English].

15. Starovoit, L.V. (2015). Khudozhnye konstruyuvannya z paperu ta kartonu [The artistic design of paper and paperboard]. *Vinnytsya*, 168 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 15.01.2026

Прийнято до друку: 23.01.2026

Опубліковано: 26.02.2026

UDC 378.147:611:316.722:37.018.43

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.346842>

Nataliia Hantimurova, *Doctor of Philosophy (Pedagogy), Associate Professor of the Foreign Languages Department, Ternopil Ivan Horbachevskiy National Medical University*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8587-7570>

Anton Hantimurov, *Ph.D. (Medicine),*

Associate Professor of the Human Anatomy Department, Ternopil Ivan Horbachevskiy National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6305-3271>

Svitlana Yavorska, *Ph.D. (Medicine),*

Associate Professor of the Human Anatomy Department, Ternopil Ivan Horbachevskiy National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2440-0001>

Borys Reminetskyy, *Ph.D. (Medicine),*

Associate Professor of the Human Anatomy Department, Ternopil Ivan Horbachevskiy National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1924-1827>

Iryna Grushko, *Ph.D. (Medicine),*

Associate Professor of the Human Anatomy Department, Ternopil Ivan Horbachevskiy National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6145-9286>

INTEGRATION OF ANATOMICAL TRAINING AND INTERCULTURAL COMMUNICATION INTO THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF UKRAINIAN AND INTERNATIONAL STUDENTS IN MEDICAL UNIVERSITIES

The article is devoted to the study of the integration of anatomical training and intercultural communication in educational work with students of various medical specialties, including future вучеуці, pharmacists, dentists, paramedics and clinical psychologists. According to modern educational realities, the training of medical students involves not only the formation of professional competencies but also the development of communicative culture, ethical maturity and intercultural sensitivity. The article presents a comparative analysis of educational approaches applied to Ukrainian and international students, identifies the role of anatomical education as a fundamental factor in professional socialization and substantiates that the combination of anatomical content and intercultural communication significantly enhances the educational potential of the learning process.

Keywords: educational work; adaptation; intercultural communication; medical students; pharmacists; paramedics; dentists; clinical psychologists; international students; anatomical training; foreign language competence.

Fig. 1. Ref. 9.